

28 DES 2007

SÁMEDIGGI SAMETINGET

Justis- og politidepartement
Postboks 8005 Dep.

0030 OSLO

JUSTISDEPARTEMENTET	
28 DES 2007	
SAKSNR.:	200900435
AVD/KONT/BEH:	SA/SA/PAK
DOK.NR.	86
ARKIVKODE:	511.71

Ávjovárgeaidnu 50
N-9730 KÁRÁŠJOHKA/KARASJOK
Telefovdna +47 78 47 40 00
Telefákša +47 78 47 40 90
samediggi@samediggi.no
www.samediggi.no
NO 974 760 347

ÁŠŠEMEANNUDEADDJI/SAKSBEHANDLER
Liss-Ellen Ramstad, +47 78 47 41 64
liss-ellen.ramstad@samediggi.no

DIN ČUJ./DERES REF.
200400435-/AKN

MIN ČUJ./VÅR REF.
07/4452 - 2
Almmut go válddát oktavuoda/
Oppgís ved henvendelse

BEAIVI/DATO
20.12.2007

Svar på høring - rett til tolk

Sametinget viser til rapporten "*Rett til tolk – Tolking og oversettelse i norsk straffeprosess*" samt høringsbrev datert 21.09.2007. Sametinget er positiv til at en nå ønsker å fremme rettsikkerhet i straffeprosessen gjennom å forbedre reglene rundt rett til tolk og oversetting. I mandatet fremkommer det at utvalget også skal gjennomgå dagens regelverk og praksis for tolking for samiskspråklige. Sametinget ønsker å understreke at det i dag er tre offisielle likestilte samiske språkgrupper; sørsamisk, nordsamisk og lulesamisk. I forvaltningsområdet for samisk språk er det to rettsspråk; samisk og norsk.

Utvalget går ikke inn på alle relevante spørsmål når de gjennomgår samelovens språkregler, men viser til en senere utredning som skal gjennomføres. Dette sammen med at en ikke ser sameloven i sammenheng med øvrig lovgivning, gjør at det blir vanskelig å få et helhetlig bilde av hvordan samenes språkkretigheter fungerer eller eventuelt ikke fungerer i dag. Samenes språklige rettigheter i straffeprosessen avhenger av i hvilken grad en er innenfor forvaltningsområdet for samisk språk. Det er altså ikke slik at alle samer har rett til tolk etter samelovens § 3-4 nr. 3. I rapportens kapittel ni diskuteres det under forutsetning av at samisktalende ikke har krav på tolking og oversettelse som følge av de generelle reglene, men kun etter særreglene i sameloven. Sametinget mener det er på sin plass å understreke at samisktalende har lik rett som øvrige minoritetsspråklige til oversetting og tolk der egne språkkunnskaper ikke strekker til. Sametinget mener det i utgangspunktet ikke bør være et sterkt skille mellom sameloven og øvrig lovgivning som regulerer retten til tolk og translasjon. Hvis det er slik at kun samelovens språkregler skal gjelde må en se til at disse rettighetene står minst like sterkt som etter de generelle reglene. Etter Sametingets syn er det noen områder der sameloven gir samiskspråklige sterkere rettsvern enn øvrige minoritetsspråk, mens den ikke er utfyllende på andre områder, slik at øvrig lovverk må gjelde som et supplement til samelovens språkregler. Sametinget må da også stille spørsmål ved hva en tenker rundt de samene som bor utenfor det samiske forvaltningsområdet, og som ikke er omfattet av særreglene i sameloven. Samisk språk er i en særstilling i Norge, og også samer utenfor forvaltningsområdet bør i større grad kunne benytte seg av samisk i møte med rettsvesenet.

For å illustrere hvordan dette virker i praksis kan vi ta påtaleinnstruksens foreslåtte ny § 8-11, femte ledd, der det fremkommer at hvis avhøret skal gjennomføres på et annet språk enn norsk, skal nedtegningen skje på dette språket dersom lydopptak ikke benyttes. Sametinget ønsker å påpeke at det ikke er noe tilsvarende krav i sameloven om nedtegnelse på samisk eller lydopptak under avhør som gjennomføres på samisk. Politiets praksis i de samiske områdene i dag er at avhøret blir tatt på samisk enten av samisktalende politifolk eller ved hjelp av tolk, og så blir nedtegnet på norsk. Nedtegnelsen blir så enten lest på norsk av den som blir avhørt, eller oversatt muntlig av politiet eller

tolken tilbake på samisk. I denne sammenhengen er det viktig å vite at det i dag er få politifolk som behersker samisk muntlig og enda færre som behersker samisk skriftlig, i tillegg er det få autoriserte samiske tolker. Dette utgjør etter Sametingets syn til sammen en rettssikkerhetsrisiko. Kvaliteten på nedtegnelsen er ofte overlatt til den enkelte polititjenestemanns språkkompetanse og det er rom for misforståelser. Det ideelle ville være om politiet benyttet lyd- og bildeutstyr under alle samiske avhør. Dette ville både bedre rettssikkerheten for den som blir avhørt, og kvalitetssikre politiets arbeid. Vi har eksempler i dag på at saker har blitt avvist av domstolen på grunn av språkvansker.

I rapporten fremkommer det en lovtolkning av samelovens § 3-3, første ledd, der avhør tatt utenfor lensmannskontor i forvaltningsområdet for samisk språk ikke omfattes av retten til avhør foretatt på samisk. Dette mener Sametinget er en situasjonsbeskrivelse som krever en mer nøyaktig formulering. En kan ikke ha en situasjon der en ved å fysisk legge et avhør til et annet sted unngår kravet om avhør foretatt på samisk. Dette er heller ikke politiets praktisering av ordlyden i dag. Ved avhør i felten, der det innhentes informasjon som skal underbygge en straffesak, gjelder akkurat samme formalkrav som ellers. Sametinget mener bestemt at ordlyden i samelovens § 3-3 avgrenser seg til henvendelser der publikum selv tar muntlig kontakt med politiet, og ikke i tilfeller der politiet tar mer formell kontakt med publikum og særdeles ikke ved avhør. En kan likevel tenke seg tilfeller der det oppstår en akutt situasjon som krever at politiet raskt må innhente informasjon og der det ikke er samisktalende personell på stedet, og det blir vurdert at personen det tas avhør av behersker norsk godt nok. Men dette må sies å være særlige unntakstilfeller.

Sametinget registrerer at utvalget påpeker at § 3-2 omfatter retten til samisk saksbehandling i politiets forvaltningsmessige gjøremål, som for eksempel ved søknad om pass. I dag er ikke dette fulgt opp i praksis da det for eksempel verken er mulig å få søknadsskjema om pass, våpenkort eller melde førerkortet savnet på samisk. Her er det snakk om å oversette standardiserte søknadsskjemaer, og Sametinget etterlyser en oppfølging av dette arbeidet snarest. Sametinget ønsker også å fremheve at det fortsatt er kun en brøkdel av lover og forskrifter som er oversatt til samisk. Det er i tillegg en svært begrenset mengde informasjonsbrosjyrer som er oversatt. Det finnes i dag ingen helhetlig plan for å få oversatt lover og skjemaer til samisk. Dette er noe som krever oppfølging, slik at en tospråklig saksbehandling blir mulig.

I forbindelse med samelovens § 3-4, som gir en utvidet rett til å snakke samisk i rettssystemet, vil Sametinget spesielt fremheve problemene fengslene har med å oppfylle språkrettighetene til samisktalende innsatte.

Sametinget er videre positiv til utvalgets forslag om at rettens formann skal kunne ta stilling til hvilket rettsspråk som blir ført også på eget initiativ etter at partene er blitt hørt, og ikke slik som i dag kun etter begjæring fra en av partene. Sameloven åpner for at rettsforhandlinger i sin helhet skal kunne foregå på samisk dersom en av partene begjærer det, men så lenge meget få av rettsaktørene er samisktalende er dette i praksis vanskelig å etterkomme. Sametinget stiller seg bak utvalgets konklusjon om at det er behov for økt kompetanse på samisk språk da en reell bruk av samelovens rettigheter forutsetter samiskspråklig kompetanse hos de offentlige organene. Sametinget ser at det er behov for en satsing på rekruttering og kompetanseheving både i samisk språk og kultur hos de offentlige organene. Det vises i den sammenheng til Samisk Institutt (NSI) evaluering av samelovens språkregler i 2007;

"...arbeidet med oppfølging av samelovens språkbestemmelser har vært for lite målrettet og systematisk. Mange virksomheter mangler planer for systematisk satsing, oppfølging og evaluering. I vurderinger av slike faktorer pekes det særlig på lederansvar, men også på tilsynsmyndighetenes rolle. Bruken av tospråkligheitsmidler har også vært vurdert i flere sammenhenger" (NSI 2007:34).

"...de fleste offentlige organer som omfattes av samelovens språkregler, oppfyller ikke lovens krav fullt ut. Dermed er heller ikke befolkningen innen forvaltningsområdet for samisk språk sikret rett til bruk av samisk i kontakt med offentlige organer i den grad språkreglene legger opp til. Hovedårsaken synes å være mangel på kompetanse i samisk språk blant ansatte innen offentlige etater" (NSI 2007:96).

Sametinget mener også det er beklagelig at arbeidet med samisk tolkeutdanning og autorisasjon går tregt. Slik dagens situasjon er, har ikke samiske tolker mulighet til å stå i et kvalifikasjonsregister da denne forutsetter autorisasjon. I dag er det opp til hver enkelt domstol og politi- og lensmannskontor å finne frem til gode nok tolker og translatører. Dette er en stor utfordring, og kanskje spesielt stor for offentlige organer i de områdene som nylig er eller skal inkluderes i forvaltningsområdet for samisk språk.

Sameloven likestiller samisk og norsk som språk jf. § 1-5. Sameloven gir riktignok samisktalende et sterkt rettsvern når det gjelder selv å snakke samisk i rettssammenheng, men ikke en tilsvarende rett til å få forklaringer fra andre personer tolket til samisk. I tillegg kan ikke en samisktalende under en rettssak kreve at motpartens dokumenter blir oversatt til samisk. Sametinget mener dette ikke i praksis samsvarer med prinsippet om språklig likestilling mellom norsk og samisk.

Oppsummering av Sametingets høringssvar;

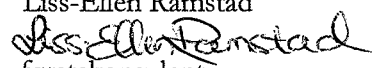
- Sametinget ønsker å understreke at det i dag er tre offisiell likestilte samiske språkgrupper; sørsamisk, nordsamisk og lulesamisk, og at det i forvaltningsområdet for samisk språk er to rettsspråk; samisk og norsk.
- Sametinget er positiv til at en med dette lovforslaget forbedrer de generelle reglene rundt rett til tolk og oversettelse i straffeprosessen.
- Sametinget er også positiv til at en belyser og kommenterer samisktalendes språkkrettigheter i straffeprosessen. Men Sametinget vil likevel understreke at det er vanskelig å få et helhetlig bilde av hvordan samenes språkkrettigheter fungerer, da samelovens språkregler i liten grad er sett i sammenheng med øvrig lovgivning, og samiskspråkliges rettigheter utenfor forvaltningsområdet for samisk språk i liten grad er diskutert.
- Sametinget ser at samelovens språkregler på noen områder gir samene et sterkere rettsvern enn øvrig lovgivning gir, spesielt gjelder dette retten til selv å tale samisk under straffeprosessen, mens sameloven på andre områder er heller mangelfull.
- Sametinget registrerer at det i dag er få personer i offentlig forvaltning som behersker samisk. I tillegg er det få tolker og ingen kvalitetssikring av disse. Sametinget ønsker at det legges bedre til rette for en tolkeutdanning for samiskspråklige, samt få på plass en autorisasjonsordning.
- Sametinget vil fremheve at det fortsatt er få søknadsskjemaer, lover og øvrig informasjon som er oversatt til samisk.
- Sametinget mener dagens situasjon ikke oppfyller samelovens intensjon og at det er vanskelig å legge til rette for en reell tospråklig saksbehandling. Sametinget ser behovet for oppfølging av nevnte utfordringer, spesielt gjennom å legge til rette for økt kompetanse blant offentlige ansatte på samisk språk og kultur. De erfaringer som allerede er gjort blir spesielt viktige for de nye områdene som nylig er eller skal inkluderes i forvaltningsområdet, samt for fremtidige endringer i lovgivningen slik at en reell språklig likestilling blir mulig.

Avslutningsvis vil Sametinget gi uttrykk for at dette ikke er en total gjennomgang av samenes språklige rettigheter, men kun et svar på høringen som er sendt ut. Denne saken viser likevel behov for en mer helhetlig gjennomgang av samelovens språkregler sett i sammenheng med øvrig lovgivning, slik at en med de erfaringer en har gjennom rettsystemet i dag kan få en lov som er hensiktsmessig utformet. Det forutsettes at det i den sammenheng gjennomføres konsultasjoner i henhold til konsultasjonsavtalen. Sametinget vil i den anledning ha mulighet til å komme mer detaljert tilbake til saken.

Dearvvuodaiguin/Med hilsen

5
Audhild Schanche

ossodatdirektevra/avdelingsdirektør

Liss-Ellen Ramstad

førstekonsulent